

Un dels sentits més consolidats del plurisignificatiu concepte de «postmodernitat» és el que l'entén com el període històric que, a Occident, segueix el de la modernitat. Sorgeix d'una sèrie de canvis materials que provoquen transformacions essencials en la concepció de la realitat, la seva representació simbòlica i, és clar, allò que anomenem cultura en el seu sentit més ampli.¹ Aquest pas de la modernitat a la postmodernitat, tot i ser gradual i succeir en diferents èpoques de la segona meitat del segle xx segons l'estat en què es troba l'evolució del capitalisme en cada país, s'ha situat molt sovint en la data simbòlica de 1968. La revolta que es produí aquell any principalment a França va fer evident la consolidació d'una nova cultura entre els joves que comportava indistintament una crisi del discurs marxista, el gran relat modern que havia permès una representació unitària i coherent de la història i l'evolució material, social i cultural de la humanitat. Paral·lelament, a més, en l'àmbit de l'arquitectura s'estava esdevenint un canvi substancial al qual s'aplicaria per primera vegada el terme de «postmodernitat»: la crisi de l'estil racionalista en favor d'un tipus d'arquitectura eclèctica que, en lloc de pensar l'espai com una aplicació a la realitat de concepcions racionalistes o idealistes pures, el pensava des de la mateixa realitat, és a dir, adequant-se a la diversitat de substrats i arquitectures preexistents en tot espai.² A Catalunya, tots aquests canvis eren detectats immediatament, quan Alexandre Cirici descriví la generació de joves dels anys seixanta com aquells que

[...] s'incorporen a la vida activa al moment del *boom* de la societat de consum, de la revolució sexual, dels moviments joves de Berkeley, d'Amsterdam i d'Estrasburg, i els arriben reflexos del món *hippy*, de l'hedonisme de Marcuse i de la primacia dels mitjans de McLuhan. Descobreixen la cultura de l'oci i digereixen el marxisme i el freudisme. Els Beatles han estat essencials al començ del període,

¹ Vegeu: F. JAMESON, *Postmodernism, or, The Cultural Logic of Late Capitalism*, Londres: Verso, 1991.

² Vegeu-ho analitzat, juntament amb altres qüestions clau de la postmodernitat, a: D. HARVEY, *The Condition of Postmodernity*, Malden: Blackwell, 1990.

per allò que representaven —com Pevsner, Barnham, Baynes, Reilly han vist— de voluntat de viure un temps postmodern, àdhuc contra-modern, enfront de la pedanteria i el purisme funcionals, i contra la cotilla que el racionalisme semblava posar a la jove facultat creadora.

[...] Entre els arquitectes, del 62 al 65 hi ha l'actitud postmoderna, amb un assenyalat hedonisme.³

Des d'aquests punts de partida, sorgiren un nou període històric, el seu nom i una sèrie de discursos estètics nous que, a diferència dels moderns, no aconseguirien mai articular-se en el que en la modernitat era considerat un moviment o un esperit d'època. En efecte, un dels canvis materials bàsics de la postmodernitat fou l'immens augment progressiu de canals de difusió de la informació —se n'ha parlat, també, com de la societat de la informació. Això generà una creació constant de discursos sempre renovats, substituïts els uns pels altres sense tenir-se en compte entre si, lluny de la idea de progrés que havia estat un altre dels metarelats articuladors de la modernitat.⁴ L'existència simultània d'una infinitud de discursos féu impossible una representació unitària de la humanitat o d'una sola societat, així com l'articulació d'estils imperants en funció d'una idea d'època. Cosa que comportà, també en la literatura catalana, la desaparició de moviments literaris —el darrer moviment que pot considerar-se com a tal fou el realisme històric que, com un anunci de la postmodernitat, ja ni tan sols aconseguí un consens ampli de la cultura del seu temps.⁵ Els discursos estètics es dispersaren i s'individualitzaren fins arribar a generar obres com la de Miquel Bauçà, no només singularment individual en el seu aspecte, sinó conscientment construïda a partir de la idea que en la postmodernitat no hi ha comunicació possible entre individus; que els éssers hu-

3 A. CIRICI, «La generació dels seixantes», *Serra d'Or*, 121 (15-10-1969), p. 67-69. Per a un comentari d'aquest text en relació amb el seu context i, per tant, amb l'inici de la postmodernitat a Catalunya: V. MARTÍNEZ-GIL, «1969: la generació de la televisió?», dins A. M. COMPAGNA, A. de BENEDETTO i N. PUIGDEBALL, eds., *Momenti di cultura catalana in un millennio*, vol. 1, Nàpols: Liguori, 2003, p. 247-261.

4 Vegeu una definició clàssica de la postmodernitat feta sobre aquesta idea a: J.-F. LYOTARD, *La condició postmoderna. Informe sobre el saber*, trad. J. Pipó Comorera i F. Pons Fornell, Barcelona: Centre d'Estudis de Temes Contemporanis i Angle, 2004.

5 Per a una explicació general de la literatura catalana de la postmodernitat, vegeu: V. MARTÍNEZ-GIL, «El lloc de la literatura en la societat postmoderna», dins J. B. CULLA, dir., *Història, política, societat i cultura dels Països Catalans*, vol. 12 (*Autogovern i reptes de la fi de segle. 1980-1997*), Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1999, p. 314-323; i V. MARTÍNEZ-GIL, «Els escriptors com a intel·lectuals postmoderns», dins R. PANYELLA i J. MARRUGAT, eds., *L'escriptor i la seva imatge. Contribució a la història dels intel·lectuals en la literatura catalana contemporània*, Barcelona: Grup d'Estudis de Literatura Catalana Contemporània i L'Avenç, 2006, p. 299-322.

mans vivim aïllats i en lluita constant entre nosaltres.⁶ Al pol oposat, els intents postmoderns de copiar algunes de les tàctiques modernes per a la construcció de moviments fracassaven de manera estrepitosa.⁷ I és que, com no podia ser d'altra manera, la condició postmoderna afecta profundament tant el desenvolupament intern de la literatura del seu temps com la seva projecció social o qualsevol altre aspecte de la seva creació i la seva difusió. Molt especialment en els gèneres narratius, ja que són els que es produeixen més estretament vinculats al funcionament industrial de les editorials, un dels factors que, potenciat al llarg de la postmodernitat, n'ha condicionat plenament el sistema literari.

Si entenem, doncs, la postmodernitat com un període històric dins del qual es donen aquests canvis, tot autor que escrigui la seva obra en aquesta època és un escriptor postmodern. L'adjectiu esdevé una categoria històrica neutra que no compromet amb cap estètica ni cap ideologia. Qualsevol escriptor català que hagi construït la seva obra des de, aproximadament, els anys seixanta o setanta fins a l'actualitat és, en aquest sentit, un escriptor postmodern. Tant si es dedica a criticar les condicions del seu temps com a exaltar-les, tant si se sent hereu i continuador de diversos aspectes de la cultura moderna com si renuncia a tots, tant si rebutja els intents de definició d'una estètica postmoderna com si en participa, tant si ha utilitzat el terme «postmodernitat» com si l'ha demonitzat o ignorat.

Aquest llibre, tal com indica el títol, proposa un estudi d'alguns dels aspectes de la narrativa catalana produïda pels escriptors postmoderns, pels homes i les dones que han escrit en el temps històric de la postmodernitat. Ho fa sense una voluntat totalitzadora, sense pretendre establir un cànon o explicar la història de la narrativa d'aquest període —un objectiu molt complicat d'assolir per les mateixes característiques internes amb què s'ha desenvolupat.⁸ Els processos històrics hi seran tinguts en compte, ja que ajuden a comprendre el que ha succeït. Fins i tot s'intentarà fixar-ne alguns de cabdals. Però la intenció principal del present llibre és extreure coneixements d'algunes de les moltes narracions publicades en els darrers quaranta anys. La literatura és un mitjà

⁶ Vegeu una lectura de l'obra de Bauçà en aquests termes a: J. MARRUGAT, «L'escriptor català i la societat postfranquista. Models de relació de l'escriptor català amb la seva societat des de la fi del franquisme fins als nostres dies (I)», *Revista de Catalunya*, 234 (desembre de 2007), p. 9-41.

⁷ Vegeu: J. AULET, «Els anomenats "imparables" i els esforços per a la construcció d'un moviment literari», dins PANYELLA i MARRUGAT, eds., *L'escriptor i la seva imatge. Contribució a la història dels intel·lectuals en la literatura catalana contemporània*, p. 348-363.

⁸ Pel que fa a aquesta qüestió, vegeu una anàlisi crítica dels discursos històrics sobre la literatura catalana de la postmodernitat en el primer capítol de: J. MARRUGAT, *Aspectes de la poesia catalana de la postmodernitat*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2013.

extraordinàriament complet i complex de coneixement de l'ésser humà i del món. Per això, llegir una part de la literatura catalana més recent ens ajudarà, sens dubte, a conèixer-nos i comprendre'ns més plenament com a éssers humans d'un temps i un lloc concrets.

Amb tals objectius, les pàgines que segueixen conformen tres capítols. El primer, «El camí obert per Quim Monzó en la història de la narrativa catalana», presenta una anàlisi del conjunt de la trajectòria del narrador català postmodern més complet, popular i influent. Exposa quines han estat les novetats que ha introduït en el conjunt de la narrativa catalana la seva obra, la manera com aquesta ha estat capaç de construir-se en relació a uns temps nous i la influència que això ha exercit en altres narradors de l'època que li poden ser més o menys pròxims. I és que la lectura de la narrativa de Monzó és un dels actes que pot aportar més coneixement de si mateix i el propi temps a l'home postmodern. És per la importància que té, la consciència de la seva època que demostra i la seva gran qualitat que l'obra de Monzó serà el punt de referència primer de tots els altres apartats d'aquest llibre.

Així, quan el segon capítol, «Postmodernitat i novel·la», analitza les relacions que el gènere novel·lístic ha mantingut amb els temps postmoderns, també parteix de les dues novel·les publicades per Monzó. Són exemple de renovació i adaptació del gènere a una nova època. Per tant, la seva lectura atenta serveix molt bé per conèixer-la. Altres opcions novel·lístiques s'han mostrat també molt eficaces, tal com demostra la resta d'apartats del capítol.

El tercer i últim capítol, «Temes i motius de la narrativa de la postmodernitat», posa en relació el tractament de diversos temes i motius comuns en diferents narracions del període per arribar a un cert coneixement de la condició de l'home postmodern.

Per acabar, és just exposar aquí que la redacció i la publicació d'aquest llibre no haurien estat mai possibles sense que hi concorregués l'ajut de persones i d'institucions ben diverses. L'autor vol fer constar: el seu deute formatiu amb el Grup d'Estudis de Literatura Catalana Contemporània i amb la Universitat Autònoma de Barcelona, sobretot, pel que fa al tema d'aquest llibre, amb les classes de Víctor Martínez-Gil; l'incentiu que ha significat l'exercici de la crítica des de la revista *Els Marges* i, per tant, el suport rebut dels membres de la seva redacció, especialment de l'enyoradíssim Jordi Castellanos; l'empenta final inestimable de Josep Murgades; el bon acolliment de Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, i una subvenció de la Institució de les Lletres Catalanes de l'any 2010 per a l'escriptura del que avui és una part d'aquest llibre. En els

molts anys que ha
cap altre el suport
Julià Monje ha est
sempre comporten
cipar en la literatu
merescudament, a

molts anys que ha durat la seva realització, però, ha resultat valuósíssim com cap altre el suport de familiars i amics. A més, la companyia quotidiana de Julià Monje ha estat imprescindible per superar els tràngols i les fatigues que sempre comporten aquesta mena de treballs —i, en general, l'intent de participar en la literatura catalana. El conjunt del llibre, doncs, li és dedicat, ben merescudament, a ell.